

Рецензії

Швидько Г.К.

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ДОСЛІДНИКА ПІВДНЯ УКРАЇНИ ПРОФЕСОРА А.В. БОЙКА ТА ЙОГО УЧНІВ

*Наукова школа професора А.В. Бойка: персоналії та доробок.
Запоріжжя: Тандем, 2011, 374 с.*

Нехарактерна для оцінки сучасного стану розвитку вітчизняної історичної науки праця, що недавно з'явилася на світ у запорізькому видавництві «Тандем» накладом 300 примірників, привернула нашу увагу через обставини зв'язку її змісту з нашим краєм та неординарність теми і композиції матеріалу.

В природничих і технічних науках поняття «наукова школа» утвердилося досить давно і часто вживається по відношенню до сучасних колективів, які розробляють важливу проблематику під організаційним і науковим керівництвом лідера – визначного вченого. Стосовно наук гуманітарних і, зокрема, історичних це визначення вживається значно рідше і переважно для характеристики різних напрямів розвитку історичної науки у другій половині XIX – на початку XX ст. Тому поява зазначеної книги вже сама по собі є подією неординарною. А якщо врахувати відносно коротке життя, яке прожив лідер цієї наукової школи Анатолій Васильович Бойко (всього 50 років), «периферійність» територіального розташування потужного наукового осередку – не в столиці, а в колишньому козацькому краї, джерела до історії якого знаходяться переважно у російських архівосховищах, та тяжкий загалом для України (надто у фінансовому відношенні) час становлення і розвитку наукової школи професора А.В. Бойка, то маємо визнати неординарність і самого історіографічного факту існування наукової школи. Ми би назвали цей факт сучасним історіографічним феноменом.

Упорядниками книги є доктори історичних наук І.І. Лиман та В.М. Константинова, належні до наукової школи А.В. Бойка. Природно, що чекати глибокого аналізу наукового доробку сумарно лідера наукової школи та його вихованців за такої обставини не можна. Та, судячи зі змісту і структури книги, упорядники і не ставили перед собою такого завдання. Радше, це є спроба зафіксувати «за свіжими слідами» як історіографічний факт наявність такої школи: персональний склад дослідницького оточення професора А.В. Бойка, його наукову спадщину, короткі біографічні відомості та списки опублікованих праць його учнів. Очевидно, що така робота упорядників є доцільною. Адже цілісні наукові школи у будь-якій науковій галузі чи проблематиці рідко існують тривалий час, з різних причин вони організаційно розпадаються, трансформуються, від них відділяються самостійні наукові осередки вже в інших освітньо-наукових центрах, з часом змінюються наукові пріоритети тощо. Якщо говорити про історичні школи, то, як приклад, можна назвати відому школу професора М.П. Ковальського, представники якої сьогодні розкидані по всій Україні і мають вже свої наукові осередки. Та й

школа, про яку йдеться у рецензованому виданні, проходить той же шлях: самі упорядники нині проживають у Бердянську і намагаються (зауважимо, досить успішно) тримати марку наукової школи А.В. Бойка, дві талановиті дослідниці (Н.І. Швайба та Н.В. Сурева) нині живуть і працюють у Росії, є представники цієї школи у Києві, Херсоні та Нікополі. І хоч вони не поривають зв'язків з Запорізьким національним університетом і зберігають у дослідницькій діяльності основні принципи і характерні ознаки саме наукової школи професора А.В. Бойка, але формально це вже інший етап історії наукової школи.

Структурно книга виглядає наступним чином: передмова упорядників, меморіально-інформаційні статті докторів історичних наук С.М. Плохія (США, Кембрідж), В.А. Брехуненка (Київ), І.І. Лимана (Бердянськ), В.І. Мільчева (Запоріжжя) та власне дослідницька стаття Н.І. Швайби (Росія, Ростов-на-Дону) про критерії визначення наукової школи загалом і школи А.В. Бойка зокрема, а також про творчий доробок представників цієї школи, її науковий потенціал і перспективи. Зауважимо, що у кількох статтях вказується на генетичний зв'язок наукової школи професора А.В. Бойка з історичною джерелознавчою та історіографічною школою одного із його вчителів у Дніпропетровському державному (нині – національному) університеті Миколи Павловича Ковальського.

Далі вміщено коротку біографічну довідку і повну бібліографію праць Анатолія Васильовича Бойка, яка дає уявлення про широту інтересів вченого і наукову проблематику, реалізацію пошукових джерелознавчих і видавничих проектів тощо. Потім за тією ж структурою вміщені дані про творчі здобутки учнів і послідовників А.В. Бойка докторів історичних наук В.М. Константінової, І.І. Лимана та В.І. Мільчева (тут, власне, добре проглядається процес виділення наукових проблем в рамках загальної проблематики історії Південної України другої половини XVIII-XX ст.). Затим у алфавітному порядку вміщено відомості про учнів А.В. Бойка та тих, хто ними намагався стати, але не судилося. Стосовно останніх, правда, у нас немає твердого переконання, чи потрібно було говорити про тих, хто має всього кілька «пробних» статей.

Тим не менше, вважаємо, що упорядники зробили велику справу, по-перше, віддавши цим належну шану своєму вчителю Анатолію Васильовичу Бойку; по-друге, значно полегшивши роботу майбутнім дослідникам (сподіваємося) над творчістю як окремих вчених, що зробили значний внесок у дослідження історії Південної України останньої чверті XVIII-XX ст., так і феномену появи і набуття протягом короткого періоду потужності наукової школи; по-третє, поклавши по суті початок дослідженню подвижницького життя і творчості, світлої пам'яті, видатного українського вченого Анатолія Васильовича Бойка.

Надійшла до редколегії 14.06.2012 р.